

PRO -GRADUN TAITEELLINEN OSA

*Ilmansuunnat
elämästä*

Marja Viik

YKSIÖ	4
VARJOT	5
YSTÄVYYYS.....	6
TALLI	7
ORIASEMA	8
PELTO.....	9
KARSINA.....	10
HEINÄPELTO	11
TAIVAAN KANSI.....	12
INHO	13
MURHE	14
OHI.....	15
KESÄMAJA	16
KIINNI.....	17
KARTTA	18
MOSAIIKKI.....	19
TYTTÄRET.....	20
LABYRINTTI	21
TIEN LAITA	22
ERÄMAA	23
JÄRVI.....	24
MAKUUKAMARI.....	25
YKSIN	26
KÄSKY.....	27
LUOSTARI.....	28
KIRPPUTORI	29
LAPSUUDEN KOTI	30
KÄYTÄVÄ.....	31

TAKANA	32
VERANTA	33
TORI	34
AUTIOTALO	35
KIRKKO	36
TANSSIPAIKKA.....	37
JUHLAVAATTEET	38
LUOTTAMUS	39
NUKKETALO	40
FILMINAUHAN TAVOIN.....	41
HAUTAUSMAA	42
KAAPPI	43
NURKKA	44
KIRJASTO.....	45
KOULU	46
LUOKKAHUONE	47
NUOTIOPAIKKA KOULUN TAKANA.....	48
ÄITIYS.....	49
VÄLIASEMA.....	50
LINJA-AUTOASEMA.....	51
ETEINEN	52
PORTAAT	53
TALLIN PIHA	54
VANHA TALO	55
TURVAKOTI	56
OVI.....	57
VESSA.....	58
OVIKELLO	59
LINTU	60
ETEINEN II	61
VALTA	62

KORTTITALO.....	63
AVAIN	64
YKSIÖ II	65
UUSIA ASKELIA.....	66
HAUTAUSTOIMISTO.....	67
KAUPPA	68
VAATEKAAPPI	69
TIE	70
PUTKIREMONTTI.....	71
KYLPLYAMME	72
PARIISI	73

YKSIÖ

Television ruutu tuijottaa minua päivästä toiseen. Istun puutuolilla selkänojaan painautuen. Etten romahtaisi, etten antaisi periksi epätoivolle. En itke, en naura, olen väsynyt ajattelemiseen. En osta huonekaluja enkä ruokaa.

Huone on pieni ja tyhjä, vain televisio ja tuoli. Jääkaapin hiljainen surina on ainoa ääni. Siellä on margariinipaketti ja purkki rasvatonta maitoa, tiskipöydällä pari näkkileivän palasta. En tunne nälkää, en ole syönyt viikkoon. Juon vain vettä.

Päivä kallistuu iltaan, huone pimenee. Lamppuja ei ole. Istun edelleen samassa asennossa enkä tajua ajan kulua. Katuvalon kajastus laskeutuu sisälle, verhoja ei ole.

Raahaudun ikkunan ääreen. Paljas ikkunan pinta heijastaa silmäni, minun häpeäni. Tuijotan siihen reiän menneisyyteeni, jotta voisin katsoa tulevaisuuteen, sen aluttomaan alkuun.

VARJOT

Tavatessani miehen minulla oli neitsytkruunu hiuksillani. Sängylläni oli vauvanukke, jonka olin saanut syntymäpäivälahjaksi. Leikkiminen muuttui hetkessä toisenlaiseksi. Kohta olin vaimo ja nukesta tuli lapsi.

Ihmuistini on tallentanut miehen kosketukset. Oliko se rakastelua vai lyöntiä, sillä ei ollut eroa. Ajatukseni alkoivat haista vihalle, pelolle, kivulle, tuskalle ja lopulta itsesäälille. Ne eivät enää mahtuneet makuuhuoneeseemme.

Kuun valoviirut halkaisivat lattian. Tunsin, että kädessäni oli tyhjä sydän. Istuin vain. En pudonnut syvälle sisimpääni. En antanut itselleni lupaa. Nousin, vaikka tuntui vaikealta.

Marraskuussa koivut pukeutuivat valkoiseen jääriitteeseen. Teerien, pimeän ja hämärän väliin jäi sininen hetki. Elämäni oli vaaka. Toisessa kupissa oli menneisyys ja toisessa tulevaisuus. Minä täytyin yön muistoista. Varjot heittyivät huomiseen.

YSTÄVYYS

Hengitys katkoo. Mittari näyttää -37 astetta. Lumi kovettuu rukkasiini kimalteleviksi jäähi-leiksi. Saksanpaimenkoirani juoksee rinnalla, uskollisena kuten aina. Sen kypäliä paleltaa. Katse on lempeä. Luotan siihen enemmän kuin itseeni. Se on ollut vuosikausia paras ystäväni.

TALLI

Elin maalla kaksikymmentä vuotta. Luonnon kauneus, sen rauhassa ja hiljaisuudessa pystyin ajattelemaan. Toivoa oli.

Luonto osasi olla hyvin oikukas. Satoiko vai paistoiko, tuntui olevan suuri ongelma maanviljelijöille. Pitkät sadejaksot olivat turmioksi heinälle ja seuraavana talvena eläimille ei saanut ruokaa mistään, ei vaikka olisi maksanut kultaa.

Meillä oli kymmeniä hevosia. Tammat varsoineen juoksentelivat kesäisin laitumella. En unohda sitä, miten hyvin tamma hoiti varsaansa. Se kirmaili emänsä vierellä kuin varjo poistumatta muutamaa metriä kauemmaksi. Jos se lähti omille teilleen, niin tamma hirnui ja varsa palasi emänsä suojiin pelästyneenä. Puoli vuotta kului ja varsa uskalsi liikkua kauemmas. Askeleet olivat aluksi kokeilevia, kunnes koitti päivä, jolloin varsa vierotettiin emästä. Silloin minulla oli vaikeuksia saada se pysymään kurissa, sillä se kaipasi emäänsä ja oli pakokauhun vallassa jouduttuaan erilleen. Varsa hyppeli pystyyn kahdelle jalalle ja rimpui yrittäen päästä irti. Rauhallisella otteella onnistuin saamaan sen luottamuksen. Taputtelu ja hiljainen ääni auttoivat.

ORIASEMA

Tammojen astutusaika oli helmikuusta syyskuuhun. Ne olivat työn täyteisiä päiviä, ei ollut kesälomaa eikä vapaita viikonloppuja, ei juhannuksia eikä vappuja. Vain työtä, silti nautin.

Suuri ja voimakas ori oli haaste minulle, pienelle naiselle. Kun ori vaihtui joka vuosi, oli sillä uudet tavat. Oriit olivat arvonsa tuntevia eläimiä. Niitä oli kohdeltu hyvin, sillä ne olivat ansainneet paljon kilpahevosina.

Ensimmäisen viikon aikana uusi ori kokeili, kumpi meistä määrää tahdin. En antanut niiden tuntea, että ne voisivat riepotella minua, miten tahtovat. Minulle ei sattunut vahinkoa niiden kanssa.

Silti minulla oli mustelmia ja ruhjeita ympäri vartaloa.

PELTO

Kurkiaurat tulivat keväisin. Pellollamme oli niiden levähdyspaikka. Neidonkorentojen siipien värinä täytti ilman. Pellon yli kajasti sininen valo avoimelta taivaalta.

Syksyisin olisin halunnut olla Peukaloinen.

KARSINA

Kello lyö puoltayötä. Ilta on ollut jännittävä. Olen juossut tallissa useita kertoja. Tammani näyttää levottomalta. Luulen, että varsominen on lähtenyt käyntiin. Tämä on ensimmäinen kerta minulle. Olen yksin kotona. Televisiosta tulee Love Story. Vilkuilen sitä syrjäsilmillä. Mainoskatkolla juoksen taas talliin.

Oven avattuani ilmapiiri on rauhallinen. Hevoset eivät hirnu. Katson jännittyneenä karsinaan. Tamma on makuullaan. Varsa on puoleksi ulkona sikiöpussin sisällä, joka onneksi on työntövaiheessa rikkoutunut. Tamma katsoo minua rauhallisilla tummilla silmillä. Se tietää, että autan. Otan steriloidut sakset ja leikkaan sikiöpussin varsan päältä, jotta tukehutumisen vaaraa ei ole. Loppujen työntöpoltojen tahdissa autan varsan ulos. Taputtelen tammaa ja kehun hiljaisella äänellä. Muut hevoset kuuntelevat korvat höröllään.

Varsa on märkä ja hontelon näköinen. Minulta pääsee itku. Kyynelten läpi etsin navantynkää, jonka puhdistan Betadinella ja apteekista ostetulla steriloidulla tervalla.

Yritän saada tamman nousemaan ylös, jotta varsa pääsee imemään tärkeän hermaidon. Se antaa vastustuskyvyn selviämiseen. Yritän ohjata varsaa emän tissille. Se on vaikeaa, kun jalat ovat pitkät ja epävarmat eivätkä kannata yhtään. Kymmenen minuutin kuluttua lasken sen väsyneenä makuulle. Olen hiestä märkä. Varsa katsoo minua suurilla tummanisinisillä silmillä. Luottavaisesti ja anoen turvaa, juuri kohdusta ulos tullessa. Silitän sitä. Puhelen niitä näitä, äänensävy ratkaisee. Tamma on uupunut ja laittaa uudelleen makuulle.

Lähden ulos ja annan niille rauhan nauttia toisistaan.

HEINÄPELTO

Heinänteko oli kesän raskainta aikaa. Nuorempi tyttäreni oli pyytänyt luokkansa poikia meille. Heitä oli kymmenkunta. Traktorit liikkuvat nopeasti pelloilla. Heinät saatiin korjattua ennätysajassa. Minun piti laittaa vuorot, että jokainen poika sai ajaa traktorilla. Tämä oli uutta iloisille kaupunkilaispojille. Aikoivat tulla seuraavanakin kesänä.

Sitä kesää ei tullut.

TAIVAAN KANSI

Mielikuvitukseni suljetulla osastolla laulaa mustarastas. Aurinko paistaa kuumasti, silmät suljettuina nuuhkin kesäheinän tuoksua. Minulla on kuuma. Pelto lainehtii puna - ja valkoapilaa. Teen niistä seppeleet tyttärilleni. He näyttävät kesäkeijuilta. Juoksevat riemuisaan pelloilla hiukset hulmuten. Katson sitä. Pieni onnentunne. Kukka kietoutuu varjoon.

Auringon eteen laskeutuu pilvi. Tiedän, mitä on odottaa tuntematonta. Pitkät hiljaiset tunnit, pelon sylissä. Mustarastas laulaa.

INHO

Kalteroidut ikkunat muistuttavat miehen tekohampaista. Hampaat hohtavat valkeina. Kitalaki kaareutuu vaaleanpunaisena. Hampaat ovat keskellä ruokapöytää.

Vanha lääkäri suostui viimein repimään terveet hampaat irti. Vertavaluvana hän kyyristyi maahan ja sylki. Tunsin inhoa. Yritin peittää sen ja olla myötätuntoinen. Pidätin naurua. Näky oli kaikessa kauheudessaan koominen. Sain elää viikon rauhassa. Hän oli huonovointinen.

Viimein hän sai uudet hampaat. Ensimmäisellä kerralla ravintolassa ne jäivät kiinni pihviin ja putosivat suusta. Minulle tuli kuuma. Kun en voinut nauraa, aloin itkeä. Puolustus.

Hän huusi minulle riitojen aikana. Ajoimme moottoritiellä. Hän sai raivokohtauksen. En edes tajunnut, mistä. Hän kiroili ja huusi naama punaisena ja tekohampaat lonksuivat suussa. Sanoin hänelle, että hampaasi tippuvat, jos vielä huudat. Hän näytti siltä, että tukehtuisi, hampaisiinsa. Niin loukkaantunut hän oli. Samassa hampaat putosivat auton kuraiselle lattialle. Sen jälkeen varoitin häntä hampaista, kun hän raivosi. Sillä tavalla sain tukittua hänen suunsa.

Toinen konsti oli keskisormi. Huomasin, että hän melkein halvaantui, kun näytin keskisormeaa. En koskaan saanut tietää, mikä siinä oli. Sain hänet pysymään hiljaa viimeiset vuodet. Yksi sormi ylös, niin hän oli heti hiljaa. Raskasta, mutta huojentavaa.

MURHE

Tänään kaikki kivet ovat hautakiviä. Hyinen hiljaisuus leijuu hiekkatiellä. Yksinäiset jäljet.

Lehdet painavat puut kumaraan.

OHI

Seison teurastamossa. Katson hevostani. Hevonen on suunniltaan, minä en. Minä tiedän, mitä tulee tapahtumaan.

- Minä ammun nyt, hän sanoo.
- Sitähän minä tässä odotan, vastaan hänelle.

Minä odotan ja odotan. Sitten laukaus, kuolinkamppailu ja kaikki on ohi. Jään järkyttyneenä katsomaan. Hevosen päitset ovat kädessäni. Teurastaja sanoo

- Se on ohi nyt.

Seison päitset kädessäni ja olen kadoksissa. Ei se ole ohitse. En koskaan unohda. Tuntuu kuin olisin itse seissyt siinä ja surmannut hevoseni. Tunnen edelleen kivun, johon yhdistyvät koko elämäni kaari ja kaikki pahuus.

KESÄMAJA

Kesämökin seinät on maalattu, silti ne näyttävät mustilta. Mökki on kivistä rakennettu, rapattu valkoiseksi kuin alppimaja. Valo kulkee verannan ristikkoikkunoiden läpi lävistäen minut.

Katson meren siniseen aaltoon, se jättää jäljen rantahiekkaan. Seison liikkumatta. Vuorovesi vaihtuu. Reiteni kastuvat. Nyt se ylettyy vyötärölleni. Pohjaton yksinäisyys nostattaa kyyhkyselentoon. Puut kohoavat, kaartuvat ylitseni. Peräännyin, tumma hahmo tulee kohti. Lähden juoksemaan, puiden väliin. Pelkään jäädä miehen kanssa kahden tälle rannalle, jonne kukaan ei tule.

Istun tammen juurelle. Aaltojen tasainen pauhu saa silmäluomeni sulkeutumaan. Horjun rakkauden taakan alla.

KIINNI

Tuntuu kuin olisin hirttäytynyt rakkauteen, sen helvetilliseen keveyteen. Se ahdistaa niin kuin paikoilleen juuttunut hissi. Mustat madot luikertelevat silmissäni. Hapuilen huonetta, sitten ei mitään.

KARTTA

Rakennan elämäni kuin hämähäkki helmikoristeista verkkoaan. Siltaa kahden maailman välille. Mikään ei ole sattumaa. En uskalla kirjoittaa. Mies on siitäkin mustasukkainen.

Hän tilasi minulle shiatsuhoidon ja tarkisti, että hoitaja on nainen. Olin huonossa kunnossa. Hoito kesti kaksi kertaa kauemmin. Kun tulin kotiin, mies makasi keskellä keittiön lattiaa ja kysyi minulta

- Kuka se mies on?

MOSAIIKKI

Muistini on hidas ja samea. Lantiomme kasvoivat ennen yhteen. Nyt arki on muuttunut mosaiikiksi. Nukumme selät vastakkain, raskaat sydämet uupuneina, unia näkemättä.

TYTTÄRET

Tyttäreni harrastivat ratsastusta. Iso hevonen ja pieni poni laukkasivat peräkkäin pellolla.

Mustat kypärät keikkuivat tahdissa.

Olen onnellinen, että pystyn antamaan heille tämän näyn.

LABYRINTTI

Kuljen labyrintissä. Haparoin pimeässä. Ikkunaton, oveton tiilimuuri vastassa. Uneton mies räpsyttelee valoja ja paukuttelee ovia. Talossa ei ole tilaa romahtaa.

TIEN LAITA

Kahden tunnin päästä lähdetään Lapin erämaahan. Mies ilmoitti. Miljoonat ajatukset päässäni alan juosta edestakaisin. Kaiken piti olla matkassa. Huoli siitä oli minulla. Vaatteet, ruuat, asuntovaunu, kalavehkeet, tops-puikot.

Matkalla puhkesi asuntovaunusta rengas. Mies ei ollut ottanut rengasrautaa mukaan. Olimme tien laidassa keskellä erämaata. Silitin asuntovaunun seinää.

ERÄMAA

Avioliiton loppupuolella kävimme kalastamassa Lapissa. Ne retket olivat mukavia, sillä mies oli kiltti ja vapautuneen oloinen. Istuin kymmeniä kertoja vaaran huipulla katsellen kaukaisuuteen. Yritin olla toiveikas.

Eräänä aurinkoisena aamuna minua kohti liiteli iso korppi. Se tuli syömään kalanperkuujätteitä erämaajärven rannalle. Korppi oli suuri. Sen siipien väli oli yli metrin ja ääni raakuvan käheä. Korppi söi kaikessa rauhassa tuijottaen minua pikimustilla silmillään. En pelännyt sitä. Sitten se nousi ilmaan. Minusta tuntui kuin pieni lentokone olisi liittänyt ylitseni. Kotona luin lintukirjasta, että sellaiset yksilöt ovat harvinaisia ja kymmeniä vuosia vanhoja.

JÄRVI

Kuikka huutaa. Järven pinta on rasvatyyni. Kumarrun veneen laidan yli ja näen murheelliset silmät.

MAKUUKAMARI

Kysyin mieheltä, rakastatko minua? Hän katsoi minua halveksien, hiljaa. Vajosin yksinäisyyteen.

Miksi yritin epätoivoisesti liikuttaa kovaa sydäntä? Mitä enemmän yritin, sen kovemaksi se tuli.

YKSIN

Odotan, että hän kulkisi lävitseni. Kaipaen häntä.

Puren hampaani tyynynkulmaan. Mieleni on pimeä. Silti miehen hahmo näkyy. Epäselvinä ääriiivoina kuun valossa, kyneleeni valuvat, nenäni vuotaa. Kylmät väreet juoksevat ihollani ja muistuttavat vihaa.

Montako julmaa kuolemaa sieluni kestää?

KÄSKY

Mies käski minun laittaa roskeen kaikki farkkuni. Hän tiuskaisi

- Olet liian vanha pitämään farkkuja.

Olin kolmekymmentä.

LUOSTARI

En enää hyväile ihosi pintaa niin kuin ennen. Ihosi tuoksu tuntui unissani, leijui päivisin ihollani. Kietouduin tuoksusi sisään. En päästänyt ketään lähelle. Rakastin ja nuuhkin sinua.

Näen sateen läpi metsän, jonne haluan piiloutua.

Nyt kaivamme kuiluja välillemme. Haemme uusia umpikujia. Eikä enää huulillamme sanoja.

KIRPPUTORI

Mies osti minulle lahjaksi kirpputorilta rikkinäisen lasikoristeen eurolla.

Oli häöpäivämme.

LAPSUUDEN KOTI

En hiihtänyt kahteenkymmeneen vuoteen. Maastot olivat tilallamme hyvät. Vihasin hiihtoa. Poltin sukset leivinuunissa.

Isäni oli kilpahiihtäjä. Kun olin kymmenen, isäni laittoi minut ladun varteen ottamaan väliaikaa. Hänellä oli tasavertainen kilpailija. Minun piti kellottaa. Hiihdin henkijieverissä paikasta a paikkaan b ja kerroin, mikä oli tilanne kilpakaveriin nähden. Huusin kurkku suorana aikoja. Jos hän ei kuullut, oli minun vikani, ettei hän voittanut. Sain haukkumiset ja kotiarestia.

Opin jo silloin, miltä veri maistui.

KÄYTÄVÄ

Kasvoin maailmassa, jossa mykkyyttä arvostettiin ja suoraa huutoa. Minun piti vaieta. Huoneissa oli pitkät käytävät, historia ja elämä. Raskaat ovet, jotka painuivat hitaasti kiinni, jättäen minut ulkopuolelle. Minun piti ymmärtää. Laskin katseeni. Suljin silmäni. Pidätin. Nielin. Minä rakastin sitä miestä.

TAKANA

Näyttelen onnellista mustelmat peitettyinä.

Mies on polttanut mattopuuni leivinuunissa. Myynyt vanhan talonpoikaissänkyni antiikki-
kauppiaalle. Vienyt kirjani kaatopaikalle.

Lyönyt elämäni halki.

VERANTA

Mummoni mökki maalla oli pieni ja punainen. Tupa ja kamari. Tuvassa oli suuri leivinuuni ja puuhella. Kesäisin sain kantaa koivuhalkoja vajasta. Verannalla oli punaisia pelargonioita ja verenpisaroita. Ne kukkivat koko kesän. Kun tuli syksy, mummoni leikkasi pelargoniosta oksat pois. Hän jätti jäljelle lyhyet tyngät ja vei ne kellariin talveksi. Kun uusi kevät koitti, haki hän ne päivänvaloon ja kasvatti niistä uudet kesäkukat.

TORI

Mustat naakat kiertävät kirkon tornia. Tungos torilla on katkeamaton.

Kirkon kello kumisee seitsemän lyöntiä. Tarpeettoman puheen vaiennan hymyllä. Äänettömyys sitoo meidät tiiviisti toisiimme. Sanoja ei enää ole. Suuni kuivuu umpeen. Minusta tulee mykkä. Moneksi vuodeksi.

Olen marionetti, jonka elämä riippuu köysistä. Niitä pitelee mies. Lähtölaskenta alkaa. Eikä sitä voi pysäyttää.

AUTIOTALO

Mies eli hiljaisuudessa. Hän oli selvinnyt mielenhäiriöstään. Hän puhui nyt nyrkkien kieltä.

Kirkaisu kajahti yössä lävistäen minut. Oma ääneni.

KIRKKO

Sylvian joululaulu soi. Kirkko on täynnä joulumielellä olevia ihmisiä. Nojaan käpertyen penkin selustaan. Puupenkki muistuttaa selässäni olevista mustelmista.

Mumisen litanjaa sanskritin kielellä. Se auttaa uskomaan uuteen mahdollisuuteen.

TANSSIPAIKKA

Kun kohtasin miehen, kieleni salpautui, korvani soivat, silmäni sumenivat. Hänen sanansa menivät ihoni alle. Juoksin pakoon elämääni kuin lapsi äitinsä perässä.

Yö ympärilläni venytti aikaa, josta yritin pitää kiinni. Unelmat jäivät roikkumaan pilviin, nousivat tähtiin, murenivat, vaipuivat unohduksiin.

Kaaos tunki lävitseni, kulki pääni halki. Se teki minusta nöyrän. Pisara pisaralta tuska tarttui kiinni.

JUHLAVAATTEET

Tein kaiken torttutaikinasta lähtien. Odotin tyttäriäni kotiin sydän onnesta haljeten. Pitkät kuukaudet olivat takana, edessä joulukuukaudet.

Jouluillallinen oli pöydässä. Odotimme miestä. Hän saapui villahousut jalassa ja vanha rikinäinen paita päällä. Meillä muilla oli juhlavaatteet. Istuimme niin kuin emme huomaisi mitään. Silloin opin olemaan olematta läsnä.

LUOTTAMUS

Mies petti. Tiesin sen, tuoksusta.

Ensimmäinen kerta oli pahin. Olin järkyttynyt monta viikkoa. Yritin puhua siitä. Mies kielsi kaiken. Hän huusi vihaisena.

- Olet luulotautinen, mustasukkainen akka.

Nostin pääni pystyyn. Jalkani kannattivat. Enkä enää koskaan puhunut asiasta.

NUKKETALO

Mies osasi vedota saatanallisesti sääliini. Tunteen vuoksi pilasin elämäni. Tarvittiin miljoona sanaa tietokoneen ruudussa ennen kuin jaksoin tempaista itseni irti. Pelkäsin olla yksin. Pelkäsin olla miehen kanssa. Kello tikitti aikaa. Tunsin tukehtuvani taakan alle.

Seisoin vieraillo ovilla, jotka sulkeutuivat ja avautuivat.

FILMINAUHAN TAVOIN

Katajanoksissa kimaltelee neitsyt lumi. Talosta puuttuu yksi ikkuna. Metallia välähtää ilta-auringossa. Silmieni edessä kulkevat filminauhan tavoin elämäni tärkeimmät tapahtumat. Ilmavirta käy. Sitten hiljaisuus. Mies poistuu nopeasti. Takanani on kirves. Hiekkaan painautuneena. Heiton voima oli ollut raju.

HAUTAUSMAA

Arkun kannella neilikka, äidin lempikukka. Arkku peittyy multa. Puhun kuiskaten itselleni, tämä on unta. Edessä äitini hauta. Kummulla tanssivat enkelit. Valo siivilöityy puiden takaa. Aamupäivän valo, helmikuun pakkasen. Aika tuntuu kääntelevänä. On vain hengitykseni mittainen yksinäisyys.

Hetki on ohitse, virret veisattu, saarnat pidetty. Saattoväki poistuu nopeasti väristen kylmästä. Isäni kumara selkä, kun hän kävelee paljasta koivukujaa pitkin. Viimeinen muistikuva hautausmaalta. Seison ja itken, kun en pysty liikkumaan.

KAAPPI

Rakkaus on mielenhäiriö, hän sanoi. Salammat välähtelivät silmissäni. Olin täysin irti itsestäni. Ihoni alla. Pois menossa. Jalka oven raossa. Ajatukseni olivat jo viiden tuhannen kilometrin päässä. Katsoin häntä enkä tuntenut enää mitään, en edes vihaa.

NURKKA

Kirjoitin lapsena sadun menninkäisestä. Menin ylpeänä näyttämään sitä isälleni. Hän luki ääneen ja nauroi ivallisesti. Sen jälkeen hän kertoi sukujuhlissa hyvänä vitsinä, kuinka typerän sadun olin kirjoittanut. Kaikki nauroivat.

En kirjoittanut vuosikausiin mitään muuta kuin äidinkielen ja ylioppilaskirjoitusten aineet. En pystynyt, en luottanut itseeni. Äidinkielen opettaja luki aineeni useasti ääneen ja paljasti koko luokalle kotini väkivaltaisen hiljaisuuden. Se tuntui nöyryyttävältä. Isäni nauru ja ilkeät sanat nousivat mieleeni. Korvani kuumottivat häpeästä.

KIRJASTO

Kirjasto oli vanha, kolmikerroksinen rakennus, jonka sokkeloissa tarinat elivät. Pää kumarrassa lähestyin kirjaston tätejä. Olin lukenut kaikki kiinnostavat nuortenkirjat. Pyysin saada siirtyä aikuisten osastolle. Nutturapäiset tädit istuivat rivissä ja nyökyttelivät hyväksyvästi. Silmistä kuvastui kiinnostus pientä, laihaa lukutoukkaa kohtaan. Armeliaasti he ojensivat aikuisten kirjastokortin. Pidin sitä kädessäni kuin kulkulupaa suureen, outoon maailmaan.

KOULU

Pojat nimittivät koulussa minua Keskoseksi. Olin neljäntoista. Luokkani tytöt olivat jo naisia. Minä olin lättärinta, kakkosnelonen, leveäharteinen ja kapealantioinen. Eräs poika kuvaasi minua - jos menisit lankun taakse seisomaan, ei näkyisi kuin iso nenä. Olin luokkani parhaita oppilaita, stipendien saaja, ahkera ja opettajien suosikki. Kiusattu ja ivattu.

Nuoruus oli täynnä kaipausta olla samanlainen kuin kaverit. Suru muutti hahmoonni asumaan erilaisuuden myötä. Opin nopeasti pitämään suuni kiinni, että en saanut lisää oimittaisen leimaa.

LUOKKAHUONE

Samana vuonna olivat kotikaupunkini koulujen väliset taloustieteen tietokilpailut. Parhaimmat kiusaajani olivat yhteiskunnallisesti ja poliittisesti valveutuneita poikia. He olivat ylimielisiä kuulleessaan kilpailusta.

Yksi kysymys on jäänyt lähtemättömästi mieleeni – mitä tarkoittaa, kun pelot laitetaan pakettiin? Minä tiesin, sillä olinhan viettänyt lomani maalla mummolassa. Olin kuullut koko edellisen kesän puhuttavan tästä pelottavasta päätöksestä. Osasin vastata täydellisesti.

Tulokset saapuivat. Kiusaajien järkytys oli suuri, kun opettaja ilmoitti minut voittajaksi. Olin voittanut heidät heidän omalla tontillaan – kiusaaminen loppui siihen.

NUOTIOPAikka KOULUN TAKANA

Kymmenen nuorta istuu ringissä, poikia ja tyttöjä. Lukiolaisia, keskiarvot yhdeksän. Katseet keskittyneinä liekkeihin. Rätti kiertää ympyrää. Minä en uskalla imaista. On aloitettu jo aamupäivällä. Kotiintuloajat ovat tiukat. Suuret männyt huojuvat tuulessa. Maa peittyä kalpeista, huonovointisista, järjen ja kuvitellun rajamailla hiipuvista hahmoista. Tämä päivä ei kuulu kenellekään.

ÄITIYS

Iso huone. Kuuden hengen pöytä tyhjänä. Lapset poissa. Eivät käyneet kuin kerran vuodessa, jos sitäkään.

- Olet huono äiti, mies haastoi riitaa.

Nielin kyyneleitäni ja olin hiljaa.

VÄLIASEMA

Kun minulla oli vaikeaa, mummoni totesi, kyllä sinä jaksat. Olet vahvaa ja sitkeää tekoa niin kuin minäkin. Muistan aina nämä sanat, kun minua harmittaa.

LINJA-AUTOASEMA

Mummoni matkusti paljon. Tuolloin se oli kummastelun aihe, sillä naiset eivät lähteneet kotoaan yksin. Hän liikkui junalla ja linja-autolla. Elettiin tuhatyhdeksänsataaviisikymmentä lukua. Hän kulki ympäri Suomea, koska hänen sisarensa asuivat eri puolilla maata. Hän oli oman tiensä kulkija. Mummoni oli rohkea nainen. Hänen sydämensä oli avara.

ETEINEN

Mummollani oli tapana meiltä lähtiessään aina sanoa

- No näkemiin sitten tytöt.

Tyttäreni alkoivat kutsua häntä Näkemiin - mummoksi. En heti tajunnut yhteyttä. Luulin, että tyttärilläni oli leikeissään mielikuvitusolento.

PORTAAT

Ovi on raollaan, talo on varuillaan.

TALLIN PIHA

Kävelen avojaloin ruohikossa. Aurinko siivilöityy pilvien raosta. Sihahdus. Kynn notkea sahaviiva ilmestyy jalkani alle. Viimeinen päivä maalla.

VANHA TALO

Tätä huonetta en tunne. Kun valot sammuvat, heittäytyvät oudot varjot seinille. Katuvalojen valkoinen hämärä paljastaa hevosen liikkeen. Pelkään tulevani hulluksi. Tajuan, että jääminen on alkanut.

Jäätyneen maantien kumina. Potkukelkan jalasten kitinä. Muuttoauton varjo lankeaa ylleni. Auto kaasuttaa pois vieden mennessään mummoni lipastot. Kauas yhteisestä talostamme. Ikkunat tuijottavat niskaani. Kävelen pää pystyssä, kyyneleet silmissä. En katso taakseni. Nousen autoon.

TURVAKOTI

Karkasin kotoa. Mies kuorsasi toisessa huoneessa. Lähdin päällysvaatteet ja kengät kainalossa. Uskalsin pysähtyä vasta tiellä pukemaan. Tilasin taksin päästyäni tielle. Kuljettaja kysyi, tarvitseeko mennä sairaalan kautta, kun kerroin osoitteen. Pudistin päätä villapipo silmilläni.

Istuin mykkänä ja pidätin itkua. Kuljettaja katsoi välillä minua, muttei puhunut mitään.

Taksi kaarsi Turvakodin pihalle. Pyysin taksimiestä katsomaan, että pääsen sisälle. Soitin epävarmana kelloa. Avaamaan tuli nainen, joka nähtyään katseeni, kysyi

- Haluatko puuroa?

Purskahdin itkuun. En edes muistanut, milloin viimeksi olin syönyt toisen laittamaa ruokaa.

Oli tapaninpäivä.

OVI

Minä lähdin ovesta. Pakotin itseni liikkeeseen. Tunsin olevani yksin, ei ystäviä, ei sukulaisia, ei naapureita. Olin yksin tyhjässä, pienessä huoneessa, jossa ei ollut valoa. Huusin ääneni, antakaa minulle elämä, tempaiskaa minut ulos, pois tästä hirvittävästä autiudesta. Kukaan ei kuullut eikä nähnyt hätääni. Lopulta minun piti ryhdistäytyä ja lähteä eteenpäin.

Pesin itseäni, olematonta likaa pois. Tunsin olevani saastunut. Tunsin, että minussa oli pahuutta. Pesin niin, että ihoni kuivui. Olin likainen ja paha. Pesin sitä pois. Niin kuumaa vettä kuin ihoni kesti. Tunsin lämmön virtaavan ruumiiseeni. Tunsin vielä jotain. Se oli lohduttavaa.

Katsoin kasvojani peilistä. Silmät olivat väsyneet ja itkemisestä punaiset. Tukka oli pystyssä kuin harjan teräspiikit. Näytin kuolleelta. Piti koskea itseäni, että tajuaisin rajani. Ne, jotka olin menettänyt hänelle. Minä en omistanut itseäni. Olin varjo.

VESSA

Oksensin häpeää pois, äänettömästi. Harmaat kaakelit lähestyivät kasvojani, kun yritin nousta. Kylmyys virtasi polviini, ylös kurkkuuni.

OVIKELLO

Mies nojaa ovikellooni. Sunnuntaiaamun hämärä. Seison eteisessä. Ovi välissämme. Pelko leviää kantapäihin asti.

Peräännyn nopeasti ääntä päästämättä.

LINTU

Viikot kuluivat. Pinnistin itseni kokoon. Kirjoitin joka ilta pitkän tehtävälisan seuraavaksi päiväksi. Joka kohta piti olla yliviivattu iltaan mennessä.

En muista päivien kulkua. Kuuntelin hiljaisuutta. Luulin kuolevani sydänsuruun. Valitsin kuolinilmoitukseeni jo muistolauseen valmiiksi. Olin kuin robotti. Aina tuli kuitenkin uusi aamu.

Aamukahvia juodessani ikkunan laudalle lensi sinitiainen, kullan hohtoinen auringon loisteessa. Sydämässäni läikähti.

Nousin bussiin. Kuljettaja hymyili ja tervehti. Ilo asettui rintaani. Kaupungilla päätin ostaa itselleni lantiofarkut.

ETEINEN II

Oikeudesta tuli päätös. Minut oli tuomittu avioeroon. Tuomittu, vaikka en ollut tehnyt mitään rikosta. Istuin eteisen tuolille ja tuijotin paperia sumein silmin. Elämäni oli yhdessä lauseessa. Yritin koota ja järjestellä ajatuksiani. En kyennyt siihen, joten minun piti tehdä kansio eroani varten. Elämästäni tuli mappi, joka oli punainen. Suljin kaiken pois silmistäni, mutta en mielestäni. Aloin kirjoittaa.

VALTA

Mies oli ilkeä. Hän soitteli sukulaisilleni ja kertoi eron johtuvan ainoastaan minusta. Isälle-
ni hän vei siikoja ja yritti saada kunnioitusta. Onnistuikin, koska isäni kysyi minulta

- Miksi sinä lähdit niin mukavan ja hyvän miehen luota?
- Mustasukkaisuuden ja väkivaltaisuuden vuoksi, kuiskasin hämmentyneenä.

Mies pystyi vieläkin käyttämään valtaansa.

KORTTITALO

Etsin kotia uudesta kaupungista. Myytävänä oli asuntoja, joista jo eteisessä halusin poistua. En koskenut mihinkään. Hajua, pahaa hajua. Tupakka, viina, hiki, lika kuvastivat menetettyä elämää. Yskin ja köhin. Homeasuntoja, haisevia lääviä.

Elämäni asunnot, vieraat huoneet, ne minä muistan. Kuljen ajopuuna elämäni rajamailla, josta lähteminen ei ole helppoa mutta jääminen on vielä vaikeampaa, kun tietää, että mikään ei koskaan muutu.

Olin sumussa, utu kasvoi vuosien aikana läpipääsemättömäksi. Kun äitini kuoli, tuli kalvoon pieni särö. Se laajeni kuplaksi hajottaen elämäni sirpaleiksi. Silloin toivoin asuvani talossa, josta olisi näkymä hautausmaalle.

AVAIN

Makaan olohuoneen lattialla silmät turvoksissa. Kuuntelen Mikko Kuustosen kappaletta Aurora. En pysty liikkumaan. Lasken sekunteja. Kauhu. Se nousee kurkkuuni karvaana nesteenä. Salpaa hengitykseni. Valtimoni syke kaikuu korvissani.

Äiti, joka oli menettänyt kätkykuolemalle lapsensa, oli saanut voimia kappaleesta. Minäkin sain. Otin vanhan taloni avaimen, laitoin sen pussiin ja pudotin jokeen. Menneisyyden avain. En avaa enää eilisen ovea.

YKSIÖ II

Istuin verkossa yötä päivää ja etsin kotia. Eräänä iltana ilmestyi uusi asunto esittelyyn. Pääsin katsomaan sitä heti. Sisään astuttuani minusta tuntui, että se oli ollut onnellisten ihmisten koti. Otin sen ja saatoin muuttaa jo samalla viikolla.

Muutto oli helpottava, sillä pääsin kauas miehestä. Hän ei voinut enää hallita minua, ei soittaa ovikelloa seitsemän aikaan sunnuntaiamuna. Mustasukkaisuus riivasi häntä, vaikka olimme jo virallisesti eronneet.

Uudessa asunnossa oli rauhallinen tunnelma. Katselin iltaisin naapuritalojen valaistuja ikkunoita. En ollut yksin. Asuin ensimmäistä kertaa kerrostaloyhteisössä.

Naapurini oli ystävällinen herrasmies. Tavatessamme pihalla hän kysyi, miten olin saanut asennettua lamput. Huoneet olivat tavallista korkeammat, joten minulla oli ollut vaikeuksia ylettyä kattoon. Keittiöjakkara oli liian matala, joten laitoin tietosanakirjoja sen alle. Ylsin. Kerroin naapurilleni tämän. Hän oli kauhistuneen näköinen. Hetken kuluttua soi ovikello. Hän oli käytävässä mukanaan korkeat a-tikkaat. Sanoi vielä lähtiessään:

- Pidä niin kauan, kun tarvitset. Mitään kiirettä ei ole. Toin, ettet loukkaisi itseäsi.

Kiitin huomaavaisuudesta. Oven sulkeuduttua nielin kyyneleitä. Tunsin, että joku välitti minusta, täysin ventovieras ihminen.

UUSIA ASKELIA

Menin kuntosalille, kauneussalonkiin. Ostin minihameen ja korkeakorkoiset saappaat. Leikkasin kiharat pois. Kasvatin suorat pitkät hiukset. Nypin kulmakarvat ja laitoin meikin joka ikinen päivä.

Vapaus maistui hyvältä. Mies ei enää määrännyt ulkonäöstäni ja vaatteistani.

HAUTAUSTOIMISTO

Äidin ompelema keltainen kukkamekko. Keltaiset kiintonahkakengät. Keltainen olkihattu.

Eteisen peili on pölyinen.

Valkoiset verhot liehuvat ikkunoissa. Huoneessa liljan tuoksu. Äidillä on sideharso leuan ympärillä.

KAUPPA

Mummollani oli mustassa käsilaukussa lompakko, jota hän kutsui pörssiksi. Hän ojensi sen minulle. Siitä tiesin, että piti käydä kaupassa.

Kauppa sijaitsi tien toisella puolella. Myymälänhoitaja Heikki harrasti pakkomyyntiä. Hän löi suuren lihaveitsen makkarapötökyn kylkeen kolmenkymmenen sentin kohdalle ja sanoi, riittääkö? Se ele ärsytti suuresti mummoani. Hän inhosi Heikkiä.

- Pakko-ostoa, mummoni kitisi.

Hän eli yhdeksänkymmentäkolmevuotiaaksi.

VAATEKAAPPI

Minulla on kaapissa mummoni kutomat harmaat lapaset. En käytä niitä koskaan. Aika ajoin painan ne poskeani vasten ja muistelen mummoani.

Kutoessaan hän katseli minua silmälasiansa ylitse. Hän ymmärsi ja rakasti minua paljon. Meitä yhdisti huumorintaju. Minäkin rakastin häntä. Hän vilkaisi minua silmiin ja sai minut nauramaan.

TIE

Varikset ilmestyvät tielle. Eläinten raadot häviävät ahnaisiin nokkiin.

Kuolemanvuosi.

Menetin äidin. Menetin miehen.

PUTKIREMONTTI

Vasaran pauke kaikuu asunnossani. Lattiat on revitty auki, kuivatin surisee.

Tavarani ovat sekaisin. En löydä mitään. Pyykkiä en ole voinut pestä kahteen viikkoon.

Kuinka onnellista.

KYLPYAMME

Uudessa kodissani menen vaahtoavaan kylpyammeeseen lukemaan ja juon punaviiniä. Se oli ennen kiellettyä.

Ikkunan takana kelluva yöilma. Yhtäkkiä maailmani on tässä.

Kerrostalossa, tuolla, sammuu viimeinen valo.

PARIISI

Nuorempi tyttärenti sanoi minulle.

- Onnellisessa tilassa ei ole mitään väärää. Se ei ole sairas tila vaan tavoitetila.

Olen ottanut uhrin kaavun pois harteiltani. Kadotin osoitteeni pitkäksi aikaa. Tänä päivänä ovat portaani kaikkiin ilmansuuntiin.

Kaivan passin piirongin laatikosta. Lähden huomenna tyttärenti kanssa Pariisiin.